

Üretim... Üretim... Üretim...

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası (ZMO) Yönetim Kurulu Başkanı Remzi Bakı Suiçmez ile Kovid-19 salgınının tarım sektörüne etkileri üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik:

HT: İçinde bulunduğumuz Kovid-19 salgını, tarım sektörünü nasıl etkilemektedir? Sektör salgından ne ölçüde zarar görmektedir?

RBS: Gıda ve su, insanlar için en temel ihtiyaç maddeleridir. Gıdanın kaynağı ise tarımdır. Bu anlamda baktığımızda her dönemde, her zaman tarım önemlidir, tarım bir ülkenin stratejik gücüdür.

Salgının etkilerinin tarımsal üretimin ekim, dikim, bakım mevsimine rastlaması, boşalacak market raflarını gıda maddeleri ile doldurmanın yani gıda tedarikinin aksamasının tek yolunun her koşulda tarımsal üretime devam etmek gerçeği karşısında, her koşulda üretmeye devam etmek için üretimin ve üretkenlerin daha çok desteklenmesi gerekiyor. Şu an raflarda olan birçok ürün 2018 ve 2019'da üretilen ürünlerdir. Çiftçi tarlasını ekmekte zorlanırsa veya arazisini boş bırakırsa yakın dönemde birçok üründe ciddi sorunlar yaşanamız kaçınılmazdır. Salgın böyle devam ederse ve çiftçi bu yıl yeterince üretmezse gelecek dönemlerde bunun raflara olumsuz yansması kaçınılmazdır.

Bugün birçok ülke Kovid-19 salgını nedeniyle korumacı politikalara geçerek kendi ülkesinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için dışsatım yasağı getirdi. Artık “paramız var ki dışalım yapıyoruz” mantığı geçerli olmayıp, paramız olsa da yurtdışından tarımsal ürün alabilme olanakları oldukça kısıtlıdır. Bu aşamada kendimize yeterli bir durumu ve ürün stoklarımız önem kazanmaktadır. Meyve ve sebzelerde büyük ölçüde kendimize yeterli olsak da arz açığı verdiğimiz hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve girdilerde üretim açığımızı kapatmamızın tek yolu ülkemizdeki tarımsal üretim artışı ile sağlanabilir.

Tarımsal üretimin istihdam aşamasında çok büyük oranda gezici mevsimlik tarım işçilerine bağlı olmasına karşın, salgın nedeniyle işçilerinin üretim alanlarına gelememesi önemli bir sorun alanıdır. Eğer mevsimlik tarım işçilerin sorunları bir an önce çözülmeye başlarsa tarımsal üretimde ciddi sıkıntılar yaşanacak, gerek sulu tarımı yapılan ürünlerin ekim dikim ve bakımı, gerekse hasat zamanı gelmiş ürünlerin hasadı yapılamayacaktır. Bu durumdan Ege Bölgesi'nde kiraz, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde çay, Ege ve Akdeniz Bölgesi'nde özellikle çilek en çok etkilenecek ürünler arasındadır.

Tarım sektörü reel, gerçek bir sektör olmasına karşın Kovid-19 salgınına karşı açıklanan “Ekonomik İstikrar Kalkanı” adlı ekonomik önlemler paketinde tarıma yer verilmedi. Eğer çiftçi yeterince desteklenmezse ve kazanç sağlayamayacağı düşünürse üretimden vazgeçecektir. Son yirmi yılda çiftçilerimizin 3,5 milyon hektar kendi arazisini ekmekten vazgeçtiği somut bir gerçekliktir. Henüz 2019 yılı desteklerinin yarısının ödenmediği, 2020 yılı tarımsal desteklerinin ödenmesinin gündemde olmadığı günümüzde, 2006 yılında çıkan Tarım Kanunu gereği 2021 bütçesinde tarımsal desteklerin Türkiye'nin gayrisıfai milli hasılasının %1'inden az olamayacağı hükmünün yaşama geçirilmesi gerekmektedir. Aksi durumda önümüzdeki yıllarda üretim alanı ve üretim miktarı azalması sorunlarının yaşanması kaçınılmaz olacaktır. Bu durum gerçek üreticinin gelir kaybı gerekse tüketicinin daha pahalı ve yetersiz gıdaya ulaşması sorunlarına yol açabilecektir.

HT: Genel Merkezinizin salgın karşısında sektöre yönelik hayata geçirdiği uygulamalar nelerdir?

RBS: TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak Genel Merkez, 28 Şube ve İl temsilciliklerimiz ile salgının tarıma etkilerini içeren basın açıklamaları yaparak, kamu yönetimi ile iletişime geçerek tarım sektörünün sorunlarına ve bu sorunların çözümüne yönelik gündem konuları oluşturmaya çalıştık.

Sektöre yönelik olarak; tarımda üretim seferberliğinin ilan edilmesinin gerektiği, dışa bağımlı politikalar yerine bir an önce üretime odaklı ulusal çıkarılara dayalı kamucu tarım politikalarına dönülmesini, tarımın kronikleşmiş sorunlarının pansuman önlemler ile çözülemeyeceği, 65 yaş üstü çiftçilerimizin ve meslektaşlarımızın üretim alanlarına sağlıklı ulaşma imkanlarının sağlanması, hafta sonu sokağa çıkma yasağı uygulamasından bizzat üretimin içinde yer alan meslektaşlarımızın da muaf tutulması gerektiği, Tarım ve Orman Bakanlığı Kovid-19 Komisyonunda konu uzmanı en az bir ziraat mühendisinin yer alması gerektiği, İl Pandemi Tarım Kurulları'nda mutlaka Odamız birimlerinin temsiliyetinin aranmasını, mevsimlik tarım işçilerinin üretim alanlarına gitmeleri ve sağlıklı koşullarda yaşamaları için gerekli önlemlerin alınması gerektiği, tarımın artan sorunlarının çözümü için yeterli sayıda meslektaşlarımızın istihdamının artırılması gerektiği yönünde açıklamalarımız oldu. Bu konudaki görüşlerimizi Tarım ve Orman Bakanı Sayın Bekir Pakdemirli ile yaptığımız görüşmemizde de dile getirdik.

Ayrıca toprağımızın, suyumuzun, havamızın, çevremizin korunması ve kirlenmemesi yönündeki çalışmalar yürüttük. Bu kapsamda geçtiğimiz günlerde Alpu ilçesi sınırlarında bulunan kömür rezerv alanının özelleştirme kapsam ve programına alınması yönünde Eskişehir Alpu Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun kararının Odamızın da müdahil olduğu dava sonucu iptal edilmesinin de mutluluğunu yaşadık.

HT: ZMO tarafından yapılan ‘Tarımsal Üretim Seferberliği’nin yansımaları ve etkileri neler oldu?

RBS: TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak 19 Mart ve 26 Mart 2020 tarihinde yaptığımız basın açıklamalarımızla ülkemizde derhal “Tarımsal Üretim Seferberliği” ilan edilmesini istedik.

Tarım ve Orman Bakanı, 5 Nisan 2020 tarihinde; üretimde bir aksama yaşanmaması için “bazı ürünlerde stok yapacağız” diyerek yazlık arpa, buğday ve kuru fasulye üretimini artırabilmek için bazı illerde hazine arazilerinin de tarıma açılacağını söyledi. 6 Nisan 2020 tarihinde ise Bakanlık internet sitesinde yer alan resmi açıklamasında; Bakanlık olarak “Bitkisel Üretim Geliştirilmesi Programı”nı başlattıklarını, yazlık ekim yapılabilecek alanlarda ekilişlerin kesintiyi uğramaması ve tüm ekilebilir arazilerin üretime katılması için bu proje kapsamında belirlenen 21 ilde 7 üründe üreticilere tohumların %75'ini hibe edeceklerini, bu doğrultuda gerek Bakanlığın tüm birimleri gerekse diğer kamu kurum ve kuruluşları nezdinde girişimlerde bulunmak suretiyle tedbirler almaya devam edeceklerini açıkladı.

Odamız, tarımsal faaliyette bulunan üreticilere ve yetiştiricilere verilen her türlü desteği olumlu karşılamaktadır. Bu aşamada yerelde özellikle büyükşehir belediyelerinin başlattıkları tarımsal üretim seferberliği çabalarını olumlu bulmaktayız. Bakanlıkça bütüncül önlemler alınmadığı süreçte gerek ek hazine arazilerinin tarıma açılması, gerekse 21 ilde 7 ürüne yönelik %75 tohum hibe desteği yaşanabilecek sorunları çözebilecek projeler olmayıp geçici pansuman önlemlerdir. Oysa tarım ve gıda sektörümüzün kalıcı sorunları pansuman önlemlerle çözülemez. Bu konudaki görüş ve önerilerimizi kamuoyu ile paylaştık.

Ancak merkezi kamu yönetiminin gerek

bütüncül tarımsal üretim seferberliği başlatmadığı, gerekse ek tarımsal ekonomik önlemler paketi açıklamadığı ortadadır. Bu nedenle önümüzdeki yıllara yönelik kaygılarımız sürmektedir.

HT: Kovid-19 salgını ve benzerlerinden en az hasarla kurtulmak için sektörün alması gereken tedbirler nelerdir?

RBS: Üretmezsek beslenemeyiz. Üretmezsek kıtlık ve açlık yaşanır.

Üreticilerin bir kez üretimden koptuktan sonra tekrar tarımsal üretime dönmeleri oldukça zor, hatta olanaksızdır. Dışalım, normal zamanlarla birlikte, özellikle salgının dünyayı tehdit ettiği günümüzde de çözüm değildir. Söylemler dışında somut adımlar atılarak ivedilikle kapsamlı ve planlı “tarımsal üretim seferberliği” ilan edilmeli, gıda arzının sürekliliği için “tarımsal ek ekonomik önlemler paketi” açıklanmalıdır. Maalesef salgın sürecinde rutin işlemlerin yürütülmesi ve ciddi sorunların çözümlenecek pansuman niteliğindeki birkaç proje dışında özel önlemler alınmamıştır.

Ülkemizde yaşadığımız ekonomik, siyasi, yönetim ve de sağlık krizi ortamında tarım sektörümüzün tüm bileşenlerinin ortak mücadele etmesi bir zorunluluktur. Öncelikle, tarım sektörünün üretken, reel, gerçek bir sektör olduğunun farkına varılması ve ciddi önlemlerin alınması bir zorunluluktur.

Bu aşamada, gündeme getirilen kamunun geri çekilip özel sektöre öne çıkarıldığı Dijital Tarım Pazarı (DİTAP) ile DSI-TOKİ Sulama Alanında İşbirliği Protokolü gibi bazı projeler, son derece olumsuz sonuçlar doğuracak içerikte olup, mutlaka yeniden değerlendirilmeli ve geri çekilmelidir.

HT: Önümüzdeki günlerde sektörün dengeli ve planlı gelişip büyümesi için ne tür adımlar atılabilir?

RBS: Ülkemizi yönetenlerin özellikle bu dönemde dışlayıcı değil, tarım ve gıda sektörünün tüm bileşenlerini süreç katarak, bütüncül yaklaşımlarla alınacak ekonomik ve bilimsel önlemlerle yaşanan krizi ve kriz sonrasını doğru yönetmeleri gerekmektedir.

Kovid-19 salgını sürecinde ülkeler sınırları kapatmakta, üretim azalmakta, dış ticaret hacmi daralmakta ve korumacı önlemleri artırmaktadır. Dünya ölçeğinde yeniden gündeme gelen korumacı tercihlerden ders çıkarak, ülkemizdeki dışa bağımlı neoliberal politikalar yerine bir an önce ulusal çıkarılara yönelik “kamucu tarım politikası” değişikliğine gidilmelidir.

Öncelikle tarım arazilerimizi koruyacak şekilde ülke düzeyinde “Arazi Kullanım Planlaması” yapılmalıdır. Ülke ve bölgeler düzeyinde büyük ova koruma alanları başta olmak üzere korunan ve sulanan tarım arazilerimizde üretim miktarı artışı, ürün çeşitliliği, üretim sürekliliğini sağlayacak ve Tarım Kanunu'na göre belirlenen zamanında ödenecek somut desteklerle yönlendirilecek “Tarımsal Üretim Planlaması”na geçilmelidir. “Tarımsal Üretim Seferberliği” ilan edilmeli, girdi maliyetleri düşürülmeli, ucuz kredi olanakları oluşturulmalı, artırılabilecek ürün ve girdi destekleri üretime ve üretime verilmelidir. Ar-Ge çalışmalarına ciddi yatırım yapılarak yerli girdi ve teknoloji üretimine yönelik çalışmalar hızlandırılmalıdır. Tarımsal ham madde ve ürün dışalımını kısıtlanmalı, dışsatım olanakları artırılmalıdır. Kooperatifçilik desteklenmeli, gıda tedarik zincirinin tüm aşamaları yeniden düzenlenmelidir. Kırsal alanların geliştirilecek, ülkemiz gerçeği olan küçük aile işletmeciliğini destekleyecek, çiftçilerimizin refah düzeyini artırma kadar sosyal hayatın daha fazla içinde yer almasını sağlayacak önlemler alınmalıdır.

Belki de en önemli tüm tüketicileri fedakarca doyurmasına karşın önünü görmekte zorlanan üreticilerimize hak ettiği değer verilmeli, çiftçilerimizin morali yükseltilmeli ve kamu yönetimine olan güveni tazelenmelidir.

DÖNEK İNEK

HAYVAN VE SAĞLIK

Tahir YAVUZ

Veteriner Hekim
Atafen A.Ş. Kurucu Ortak

tahir@atafen.com.tr - Fax: (0232) 877 20 43

Klinik olarak normal görünen, düzenli kızgınlık gösteren, 3-4 kez tohumlandığı halde döletutmayan ineklere yetiştiriciler, “döndü” diyorlar. Dünya literatüründe Repeat Breeder (RB), Repeat Breeder Cow (RBC) olarak geçen bu duruma biz, “dönek inek” adını veriyoruz.

Tohumlanan ineğin tekrar kızgınlık göstermesi, döletutmaması yani “dönek” olması çok faktöre bağlı bir sorundur. Bu duruma sebep olan faktörler sıralandığında görülecektir ki sorunlar “sürü yönetimi” hatalarından kaynaklanmaktadır.

İneklerin dönmesine sebep olan sorunlar; tohumlama zamanı, erken embriyonik ölüm, sperma kalitesi ve uygulama ile ilgili engeller, metritis (rahim yangıları) olarak sıralanabilir.

Bunların arkasında ise; besleme hataları, genetik sorunlar, bakteriyel ve viral enfeksiyonlar, stres faktörleri olabilir.

Besleme hataları deyince akla izmineral eksiklikleri, özellikle kobalt, bakır, selenyum, demir eksiklikleri protein ve enerji dengesizlikleri, hayvanın gebe kalmaya elverişli bir vücut skorunda olması, A, D, E vitaminleri eksikliği gelir. Konuyu biraz daha derinlemesine incelersek kuru dönem bakım ve beslemesindeki hatalar karşımıza çıkar.

Erken embriyonik ölümlere enerji eksikliği (NEB), hastalıklar, ısı stresi sebep olabilir. Kalitesiz yumurta üretimi, yumurtanın yumurta yoluna atılamaması, zayıf embriyonun rahim ile iletişim kuramaması sonucunda rahim içine yerleşememesi (nidasyon sorunu) sebebiyle erken embriyonik ölümler gerçekleşmektedir.

Metritis (rahim yangısı) en önemli “dönek” sebebidir.

Metritisi hazırlayıcı sebepler; güç doğum, sonun atılamaması (eşin düşmemesi), Prolapsus uteri (rahmin dışarı fırlaması), Abortus (yavru atma) olarak sıralansa da bunların arkasında çoğunlukla kuru dönem hataları vardır.

Dönme vakalarının önüne geçmek için nelere dikkat etmeliyiz?

Kızgınlık takibi ve tespiti çok büyük önem taşır. Tohumlama doğru zamanda yapılmalıdır. Her işletmenin bir “kızgınlık takip programı” ol-

malıdır. Kızgınlık takibinden sorumlu “bir tek kişi” belirlenmelidir. Kızgınlık gözle, boyama ile, aletlerle takip edilebilir.

Doğum sonrası “lohusa takip programı” ile inekler en az 30 gün gözlenmelidir. İneklerin serbestçe, kendilerinin alabilecekleri şekilde önelerine izmineraler konulmalıdır. Selenyum, E vitamini, A, D, E vitamin kombinasyonları, doğum öncesi ve doğum sonrası takviyeler yapılmalıdır.

Aşısı olan enfeksiyöz hastalıklar için mutlaka aşılar kullanılmalıdır. İç parazit mücadelesi ihmal edilmeden, ak satılmadan, düzenli şekilde yapılmalıdır.

Kuru dönem bakım ve beslemesindeki hatalar düzeltilmelidir. İnekler her türlü stresten, özellikle sıcaklık stresinden, kalabalık, sıkışık ahırlardan, kötü barınak koşullarından, pis ve ıslak yatak yerlerinden uzak tutulmalıdır. Bu gibi sorunlar saptandığında düzeltici önlemler alınmalıdır. İyi kayıt ve iyi gözlem en büyük yardımcımızdır. Akrabalı yetiştirmeden kesinlikle uzak durulmalıdır.

Mastitis (meme yangısı) ile döletutmama arasında bir ilişki olduğunu, mastitisin sürülerde %8-11 arasında döletverimi düşüklüğüne sebep olabileceğini unutmamalı ve mastitis ile mücadeleye önem vermeliyiz. İneklerin tohumlama sonrası “dönmesi” söz konusu olduğunda ise östrus sinkronizasyon protokollerinden yardım umabiliriz. Ancak en doğrusu yukarıda sayılanların doğru şekilde yapılmasıdır.

Döletutmama sürü yönetimi ile ilgili bir sorundur. Yani sürüyü yönetenlerin hatalarının toplamı karşımıza “döletutmama sorunu” çıkarır.

Bu hatalar ise buzağılama aralığını uzatır, sürüden zorunlu çıkarma oranını yükseltir. Özet olarak; kazanç azalır, zarar artar. Sürü yönetiminin her adımını öğrenmek ve doğru şekilde uygulamak bu tip sorunların ortaya çıkmasını engelleyecektir.

REİS BAKLIYAT KÖYÜ PROJESİ HAYATA GEÇİRİLDİ

Reis Gıda Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Reis, “Geçmişimde karasabanla toprağı süren, çapa yapan, diivenle harman koşan, sigır güden, balıkcılıkla uğraşan ve 45 yıldır gıda sektöründe çalışan biri olarak toprağı olan bağlılığımı yerli üretime desteklemek adına Reis Bakliyat Köyü Projemizi hayata geçirdik” dedi.

Ayrıca yerli tohumla sözleşmeli çeltik üretimini başlattıklarını ifade eden Mehmet Reis, “Dünya genelinde yaşanan iklim krizi, biyoçeşitlilik kaybı, açlık ve yoksulluk, gıda güvenliği ve olağanüstü sağlık problemleri gibi pek çok küresel sorun-

larla karşı karşıyayız.

İçinde bulunduğumuz pandemi dönemi kesintisiz gıda arzını her zamankinden daha önemli hale getirdi.

Tarım, gıda ve su kaynaklarının hayati derecede önemli olacağı bir süreçte girdik.

Bir ülkenin tarımsal üretiminde ve gıdada kendi kendine yeterlilik gıda güvencesinin ve güvenliğinin vazgeçilmezidir.

Kendi kendine yeter ülke olmak ulusal güvenlik açısından önem arz eder.

Dünyada yaygın olan bir söyleme göre ‘tohuma sahip olan gıdayı gıda-ya sahip olanda ülkeleri yönetir’.

Dolayısıyla şu bir gerçektir ki tohum bağımsızlığın ve gıda güvenliğinin temelini oluşturur.

Tarımsal üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması ve sağlıklı bir yaşam için ata tohumlarının korunması ve yerli üretimin teşvik edilmesi gerekmektedir.

Ata tohumları gelecek nesillere bırakılacak en büyük mirastır.

Reis Gıda olarak önceliğimiz, üreticilerin bir araya geldiği, verim kalitenin yönetildiği, iç ve dış piyasa talebine uygun üretim yapan üretici alt yapısına destek vermektir.

Bu öngörüyle üretici belgesi olarak ‘Reis Bakliyat Köyü’ adını ver-

diğimiz projemizi gerçekleştirdik.

Bolu Çamyayla Köyü’nde 60 dönümlük bir arazide atalarımızın yıllardır ekip biçtiği Bombay, Çivril, Battal, Dermason, Şeker ve Barbunya fasulye çeşitlerinin ekimini kadın çiftçilerimizin kurduğu kooperatifle gerçekleştireceğiz.

Diğer yandan baklagiller toprağın azot ihtiyacını karşılar ve toprağı verimli kılar.

Ayrıca Samsun’un Bafra ilçesinde ise yaklaşık 430 dönümlük arazi üzerinde Trakya Araştırma Enstitüsü’nden alınan Çakmak, Zeybek ve Tosya Güneşi olmak üzere 3 çeşit

çeltik tohumunu sözleşmeli olarak ekimini gerçekleştireceğiz” diye konuştu.

Geleneksel mutfak kültürüne uygun üretilen bu ürünlerin Reis markasıyla değer oluşturmaları ve çiftçimizin ticari kaygısı olmadan sürdürülebilir üretimi gerçekleştirmesini amaçladıklarını belirten Reis Gıda Yönetim Kurulu Üyesi Işıl Reis Yorgun ise, “Reis’in bilgi ve iş gücünü, çiftçilerimizin tecrübe ve emeği ile buluşturarak yerli üretimin sürdürülebilirliği için daha yüksek fiyata ve alım garantisi vererek üreticilerimizin destekçisi olmak istiyoruz” dedi.

